

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
Természettudományi és Informatikai Kar
Környezettudományi Doktori Iskola
Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszék

TÁJVÁLTOZÁSOK ÉRTÉKELÉSE
A DUNA–TISZA KÖZI HOMOKHÁTSÁG EGY KÖRNYEZET- ÉS
KLÍMAÉRZÉKENY KISTÁJÁN,
AZ ILLANCSON

Doktori (PhD) értekezés tézisei

LADÁNYI ZSUZSANNA

Témavezető:
Dr. Rakonczai János
egyetemi docens

Szeged, 2010

1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS

Az ember tájátalakító tevékenysége és az utóbbi évtizedekben sejthető klímaváltozás következményei jelentős változásokat eredményeztek Magyarországon is. Ezek a folyamatok állnak hazánk talán legismertebb víz-háztartási problémája, a Duna–Tisza közén tapasztalható talajvízszint-csökkenés háttérében is (Pálfai 1994, Rakonczai – Bódis 2001, VITUKI 2005, Völgyesi 2006). Számos konferencia és tanulmány elemezte a változások hatótényezőit, jelentőségét a politika is elismerte. Vízhányának kritikus mértéke és az ebből fakadó jelentős tájdegradáció mára már sem nemzetközi, sem hazai viszonylatban nem vitatott. A legérintettebb területeken ez nemcsak a természeti területek állapotromlásában tükröződik, hanem a probléma már társadalmi, gazdasági kérdés is (Csatári 2004). A legjelentősebb változások a hátság legmagasabb részein tapasztalhatóak (Kuti et al. 2002, Rakonczai – Bódis 2002). E kutatómunka az egyik leginkább érintett régióban (a Duna–Tisza köze délnyugati részén) fekvő Illancs kistáj tájváltozásait vizsgálja a fentebb említett probléma természetes és antropogén hatótényezőinek tükrében az elmúlt kétszáz évre visszatekintve. Időben és térben is elemezi a térség víz-háztartási problémájának kialakulását, és a hatótényezők szerepét. Az értekezés a környezettudomány széles spektrumát felhasználva, a társadalmi vonatkozásokat figyelembe véve nyújt komplex elemzést.

Azon kérdésekre keresi a választ, hogy:

- (1) Milyen tájhasználati változások zajlottak le a területen, ennek milyen okai és következményei vannak? A tájváltozásokból milyen tájtörténeti időszakokra lehet következtetni?
- (2) Milyen mértékű az ember környezet-átalakító tevékenysége az Illancson? Milyen mértékben maradt fenn a természetes vegetáció e Duna–Tisza közti kistájban?

- (3) Milyen átalakuláson mentek át Illancs vizes élőhelyei az elmúlt 40 év gyors hidrológiai változásainak következményeként? Mennyiben azonosíthatóak a vizes élőhelyek? Megfigyelhető-e a talajok átalakulása is?
- (4) Mi jellemzi ma az Illancs száraz élőhelyeit? Milyen veszélyeztető tényezőkkel áll szemben (természetes és/vagy emberi hatások)?
- (5) Milyen kapcsolatban állnak az erdők – mint az Illancs jelenlegi fő felszínborítási kategóriája – a csapadékkal, azaz mennyire lehetnek érzékenyek a szárazodás fokozódására? Bizonyíthatja-e ez a vizsgált kistáj klímaérzékenységet?
- (6) A táj lakói és gazdálkodói hogyan érzékelik a változást, vagy egyáltalán érzékelhető-e változás a környezeti tényezőkben? Tapasztalják-e a változások gazdálkodásra ható negatív következményeit? Miben látják a problémák megoldását? Van-e kézzel fogható gazdasági kára a folyamatnak?

A kutatás során a kistáj-szintű vizsgálatokhoz szükséges illancsi tájhatár a szakirodalomban ellentmondásokat mutatott. Emiatt a dolgozat a tájelhatárolás kérdéskörét is elemzi, a különböző határvonalakat a tájalkotó tényezők részletes háttérvizsgálatával igyekszik pontosítani. Feltárja a tájban aktuálisan zajló folyamatokat, kitekintést ad az elmúlt évszázad változásaira, így hozzájárul a lehetséges és célszerű természetvédelmi (és környezetvédelmi) kezelések reális céljainak megfogalmazásához.

2. ALKALMAZOTT KUTATÁSI MÓDSZEREK

2.1. A kistáj-elhatárolás bizonytalanságai

Mivel a dolgozat kistáj-szintű elemzésekre vállalkozott, elengedhetetlené vált egy határvonal definiálása. A szakirodalomban azonban az északkeleti határvonal ellentmondásokat mutatott (Marosi – Somogyi 1990a, 1990b, Bíró et al. 2007, Dövényi 2010). Ezért összehasonlítottam az egyes lehatárolásokat a MÁFI földtani térképeivel, a Kreybig-féle Átnézetes Talajismereti Térkép adataival, a talajvízszint-süllyedést ábrázoló térképekkel, vala-

mint a vegetációs tájhatárral. A vizsgálat során a déli határvonal is kétségesé vált, melyet az előbb említett források felhasználásán túl terepbejárással pontosítottam a negyedidőszaki üledékek (homok-lössz) határa valamint a tájhasználat alapján.

2.2. Tájhasználat-változás vizsgálata az elmúlt kétszáz évben

A tájhasználat-változás és a (nem megfelelő) tájhasználat a biodiverzitást leginkább fenyegető tényezők közé tartozik a Duna – Tisza közén (Mucsi – Kovács 2005, Schrett 2005, Bíró 2006, Kovács 2006, Pándi 2006, Török et al. 2006, Dóka 2009, Somay et al. 2009). A vizsgált kistáj tájhasználat-változásainak értékeléséhez saját adatbázist készítettem az első, második és harmadik katonai térképezés, az 1950–1960-as és az 1980-as évek topográfiai térképei, illetve a 2005-ös légifényképezés adatai alapján, valamint felhasználtam a Corine Land Cover 1:50.000-es méretarányú adatállományát is. Az adatok digitalizálása és térinformatikai analízise az ArcMap 9.3-as szoftverrel történt. A táj átalakításának mértékét a tájhasználati stabilitáson keresztül vizsgáltam, foltállandósági mátrixot készítve az egyes idősíkok azonos kategóriáinak átfedései alapján. A tájhasználat változása mellett (és ahhoz szorosan kapcsolódva) további antropogén hatásokat is értékeltem. Geomorfológiai elemzésekkel vizsgáltam a kistáj jellemző homokformáit, elemeztem és szemléltettem a planírozások és az infrastruktúra hatásait a tájra.

2.3. A vizsgált kistájon tapasztalt vízhiány vizsgálata

A Duna–Tisza köze a klímaváltozás és az elmúlt évszázadok emberi tevékenysége miatt ma Magyarország egyik legjelentősebb vízháztartási problémájával szembesül (Pálfai 1994, Liebe 2000, Kuti et al. 2002, Rakonczai – Bódis 2002, VITUKI 2005, Völgyesi 2006, Szalai – Nagy 2009). A legnagyobb talajvízszint-süllyedés a hátság legmagasabb részein figyelhető meg, többek között a vizsgált kistájon is jelentősnek bizonyul. A múlt század éveinek aszályosságát az Illancson a legközelebbi meteorológiai állomás (Kiskunhalas) adatai alapján, a Pálfai-féle aszályossági index

segítségével vizsgáltam. A talajvízszint változását a kistáj talajvízszint-észlelő kútjainak adatai alapján értékeltem. A 2007-es állapotokat elemezve utaltam a vízhiány jelentőségére az Illancson. A térinformatikai műveleteket az ArcMAP 9.3-as szoftverrel végeztem.

2.4. A vizsgált kistáj természetes élőhelyeinek vizsgálata

A homokbuckások Közép-Európa legveszélyeztetettebb élőhelyei közé tartoznak. Az elmúlt évszázadok antropogén tevékenységei hatására a Duna–Tisza köze természetes homoki élőhelyeinek kiterjedése visszaszorult (Molnár 2003, Bíró 2006, Molnár et al. 2008). A vízháztartásban bekövetkező változások vizes élőhelyeit is közvetlenül érintik (Dóka et al. 2006, Hoyk 2006, Varga 2009). A jelentős talajvízszint-süllyedés a kistáj természeti területeinek állapot- és változásvizsgálatát különösen indokolja. A száraz élőhelyek változásait a természetvédelmi oltalom alatt álló Hajósi Homokpuszta és a Kéleshalmi Homokbuckák Természetvédelmi Területén, az üde élőhelyek átalakulását pedig két buckaközi mélyedésben található mintaterületen (Borotai legelő, Kélesi-tó és környéke) elemeztem. Az élőhely-térképezéshez az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer élőhely-kategóriáit alkalmaztam (Bölöni et al. 2007). Az élőhely-mintázat ismeretében a fent említett területek jelenlegi állapotát vázoltam fel, különös tekintettel a kialakult jelentős mértékű vízhiány következményeire és utaltam a vizsgált mintaterületek veszélyeztető tényezőire. A térinformatikai elemzéseket az ArcMap 9.3.-as szoftverrel végeztem.

2.5. A szárazodás hatása a vizsgált kistáj üde élőhelyeire: a növényzet–talaj–talajvíz kapcsolatrendszer

A Duna–Tisza közén feltárt regionális (Bíró et al. 2007) és lokális (Deák 2010) élőhely-mintázatok egyértelműen utalnak a terület vízáramlási rendszere és az élőhelyek közötti szoros kapcsolatra, mely a talajvízszint csökkenése következtében jelentősen hozzájárul a táj változásához. A növényzet–talaj–talajvíz kapcsolatrendszer alakulását az Illancs kistájban egy buckamezők közötti mélyedés talajtulajdonságainak, vízháztartásának és

fajösszetételének részletes vizsgálatával elemeztem. E területet a Kreybig-féle Átnézetes Talajtani Térképsorozat 5462/4-es szelvénye (1949) szikesnek jelöli, melyet helyszíni talajvizsgálati jegyzőkönyv és laborvizsgálatok támasztanak alá a mintaterület déli részén. 2008-ban a korábban vizsgált pontban, valamint további két helyen történt talajmintavétel, melyekre összesen sótartalom, pH, humusztartalom, karbonát-tartalom és szemcseméret-eloszlás vizsgálatokat végeztem. A talajmintavételt egységesen 2 m-ig, 20 cm-enként végeztem el. Az élőhelyek meghatározása (Á–NÉR, Bölöni et al. 2007) mellett fajlistát készítettem a területre. A fennmaradt vizes (és szikes) élőhelyek fajkészletét minden beazonosítható foltra külön elemeztem.

2.6. Táji érzékenység vizsgálata térinformatikai eszközökkel

A klímaváltozás-kutatásban a vegetáció és a klímaelemek kapcsolatának vizsgálata egyre jelentősebb szerepet kap (pl. Ahl et al. 2006, Evrendilek – Gulbeyaz 2008, Huete et al. 2006, Kaurivi et al 2003, Waring 2006). Vegetációs index adatsorok klimatikus vizsgálatával Magyarországon Kern és munkatársai (2007) és Kovács (2006) foglalkoztak, akik bizonyították a biomaszaprodukció szoros kapcsolatát a klímaelemekkel. A dolgozatban vizsgált kistájon tapasztalt jelentős vízhiány és a talajvízszint igen jelentős mélysége a növényzet fokozott érzékenységét feltételezi a térségben, melynek alátámasztására a vizsgált kistáj főbb erdőtípusainak (akácos és fekete fenyves) vegetációs dinamikáját 10 éves MODIS NDVI és EVI vegetációs index adatsor alapján elemeztem, és kapcsolatot kerestem az éves biomaszaprodukció és a csapadék között. Az adatfeldolgozásban HegTool, Python 2.4, ArcMap 9.3 szoftvereket használtam. Az éves biomaszaprodukció meghatározása során a vegetációs index értékek által meghatározott görbe alatti területet számítottam ki minden vizsgált évre, majd ezen tényező csapadékkal, mint változó klímaelemmel való kapcsolatát elemeztem. A kistáj „klíma-érzékenységének” alátámasztására kontrollterületeket jelöltem ki, ahol a talajvíz-süllyedés kevésbé jelentős, és ahol a talajvíz könnyen elérhető a fák számára (ásotthalmi erdők, Gemenci-erdő).

2.7. Gazdálkodók és a szárazodás kapcsolatának vizsgálata

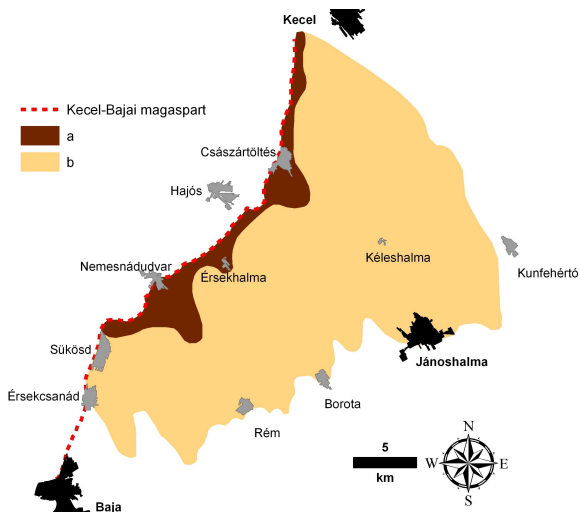
Mivel a problémának mára társadalmi és gazdálkodási vonatkozásai is vannak (Csatári 2004), a lakossággal, erdészekkel, gazdálkodókkal készítettem személyes interjúkat a terepbejárások során. Továbbá kérdőíves felmérést végeztem a térség gazdálkodói között egy Jánoshalmán szervezett agrárfórumon. A kérdőív kérdései arra keresik a választ, hogy (1) tapasztalják-e a gazdálkodók a klímaváltozás hatásait? (2) mit gondolnak a talajvízszint-süllyedés mértékéről (meg tudják-e becsülni a jelenlegi vízszinteket)? (3) tudnak-e gazdálkodni ilyen feltételek mellett? (4) tapasztalják-e, hogy mások nem tudnak, és akár ez okból költöznek el a vidékről? (5) próbálnak-e alkalmazkodni (művelési-ág váltás), ha az addigi művelés ma már tovább nem folytatható? (6) és miben látják a térség kiútját a problémából?

3. EREDMÉNYEK

3.1. A kistáj-elhatárolás bizonytalanságai

Az Illancs kistáj korábbi elhatárolásainak bizonytalanságai mögött a terület kisebb ismertsége, a tájalkotó tényezők részletes vizsgálatának hiánya és a kutatások méretarányának problémája állt. Vizsgálataim alapján az Illancs nem tekinthető egységes kistájnak, sokkal inkább egy kistájcsoportnak (1. ábra), melyet a természeti adottságokban mutatkozó különbségek és az évszázadok óta eltérő tájhasználat támasztanak alá. Az elhatárolások talán legnagyobb bizonytalanságát jelenleg a homokterületek jelentik, leginkább a kéleshalmi homokbuckák és környezetük hovatartozása kérdéses. A különbségek feltárására a kistáj védett területeit hasonlítottam össze növényzeti, geomorfológiai, tájtörténeti vonatkozásokban, melyek között sem fajösszetételben, sem a homokformák tekintetében nem mutatkozott jelentős különbség. A két vizsgált terület eltérő fizionómiájának oka döntően a tájhasznosításban keresendő. Terepi vizsgálataim alapján, a jelenleg a szakirodalomban alkalmazott délkeleti határvonal is pontosításra szorulna, ugyanis a rendelkezésre álló földtani, talajtani térképek alapján a

határvonal jelentős borotai beszögellése is megkérdőjeleződött. Ez utóbbit a felszínt borító negyedidőszaki üledékek (homok-lössz) és a tájhasználat alapján pontosítottam a Rém–Jánoshalma szakaszon (1. ábra). Az elhatárolás nehézségét a buckamezők közötti völgyeletek jelentették, ahol az egykor üde élőhelyek borította diszkrét mélyedések jelölték ki a tájhatárt. A ma rendelkezésre álló források és vizsgálataim alapján a kéleshalmi homokbuckák is az Illancs részét képezik, de további részletes üledékföldtani vizsgálatok szükségesek a pontos elhatároláshoz. Javaslatom, hogy a későbbiekben ezen megállapításokat a tájlehatároláskor (pl. kistáj-kataszter) vegyék figyelembe.

1. ábra. Illancs, mint kistájcsoport, a módosított határvonalak alapján
 a. Nemesnáduvvar-Császártöltési löszhát
 b. Illancsi homokhát

3.2. Az elmúlt kétszáz év tájhasználatában bekövetkezett változások értékelése

Az elmúlt bő kétszáz év során a kistáj területének 90%-a került művelés alá. Egykori (bolygatatlan) természetes vegetációja mára csak a terület alig 1,5%-án maradt fenn, jelentősen fragmentálódott, valamint fokozottan veszélyeztetett az aridifikáció és az invazív fajok terjedése szempontjából. Az

elmúlt évszázadok legjelentősebb tájatalakító tevékenysége az erdősítés volt, melynek eredményeképpen az Illancs egykor fátlan homoktáját ma 60%-ban telepített erdők borítják. A tájatalakítás maximuma a 20. század közepére tehető, mely szorosan kapcsolódik a termelő szövetkezetek és a nagytáblás művelés időszakához. Az Illancs – szűkebb és tágabb elhatárolásait külön értékelve – a tájhasználat-változás tendenciáiban nem mutatkozott jelentős különbség, viszont a 20. század közepén a délnyugati részen a művelésbe vonás jelentősebbnek bizonyult, mely a rét/legelő/parlag területek jelentősebb visszaesését eredményezte. Két évszázadra visszatekintő tájhasználat-értékelésem alapján a kistájra tájtörténeti időszakokat határoztam meg (2. ábra).

2. ábra. Tajtörténeti időszakok az Illancson

Megállapítható, hogy a 20. század felszín-átalakító tevékenysége az Illancson különösen jelentős. A szántó és szőlőművelés alatt álló területeken a planírozások (felszín-elegyengetések) nyomán a tájra jellemző homokformák sok helyen eltűntek. A fennmaradt homoki gyepek további veszélyeztető tényezője a gépjárművek taposása okozta degradáció.

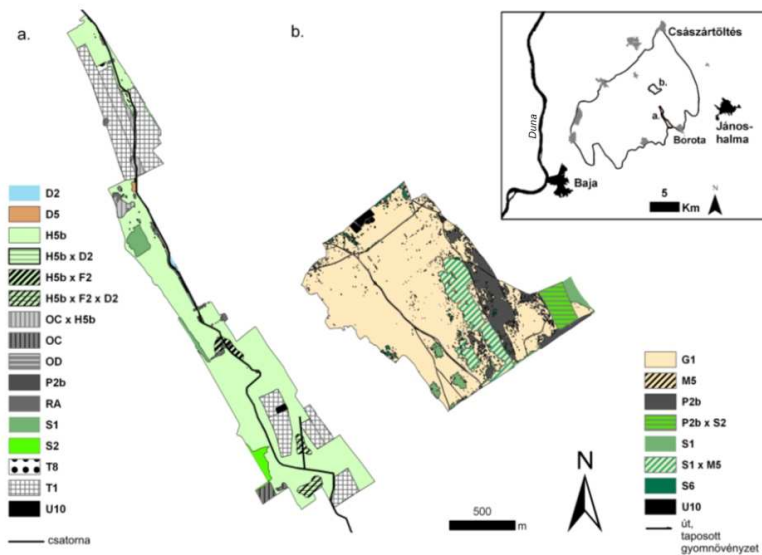
3.3. A vizsgált kistájban tapasztalt vízhiány értékelése

A talajvíz-állapotok első részletes térképezése az 1950-es években az Illancson már viszonylag mélyebb vízszintet jelölt, melyet a terület domborzati helyzete támaszt alá. Az 1970-es évekhez viszonyítva az elmúlt 30 évben szinte folyamatos talajvízszint-csökkenés figyelhető meg, mely tendenciát a rövidebb nedves időszakok csak kis mértékben szakítottak meg. A 2007-es utolsó aszályos évben a talajvíz-tükör az Illancs legmagasabb régióiban akár 20 méteres mélységbe került, amely alföldi léptékben a legjelen-

több változást tükrözi. A terület ennek eredményeképpen a 2010-es, igen csapadékos év hatására sem volt képes igazán regenerálódni, az adatok az 1970-es évekhez viszonyítva még mindig 2–7 méter talajvízszint-süllyedést mutatnak. Mindezek azt bizonyítják, hogy rövidebb csapadékos időszakok (nem csak az elmúlt év, hanem például az 1990-es évek vége) nem képesek a hátság teljes talajvíz-hiányát pótolni.

3.4. Az Illancs természetes élőhelyeinek vizsgálata

A 19. és 20. század antropogén és természetes folyamatai jelentős hatással voltak az Illancs természetes és természetközeli élőhelyeire (3. ábra).

3. ábra. A vizsgált száraz és üde élőhelyek élőhelytérképe (Á-NÉR, Bölöni et al. 2007)

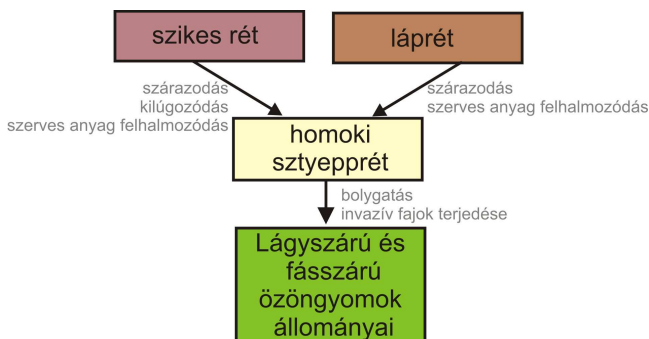
a. Borotai legelő

b. Hajósi Homokpuszta Természetvédelmi Terület

A száraz élőhelyeken döntően a tájhasználat-változás és annak következményei okoztak jelentős átalakulásokat. Az élőhelyek fragmentáltsága jelentős veszélyeztető tényező a 21. században. A telepített erdők közé beékelődő gyepparadványokon a száraz cserjék előretörése, valamint a selyemkóróval

való fertőzöttség jelentős. A bolygatatlan természetes élőhelyek aránya kevés, melyeken az inváziós fertőzöttség sem jelentős. A vizsgált üde élőhelyeken a zonáció kényszer-eltolódása dominál: az egykori üde élőhelyek helyét ma döntően homoki sztyepprétek uralják. Az egykori üde élőhelyek maradványai a mélyebb területekre (pl. csatorna) húzódtak le, ahol a lokális vízáramlási rendszerek még elegendő nedvességet biztosítanak. Ma már csak a diszkrét mélyedésekben azonosíthatók a szikes és lápi élőhelyek maradványai, de a talajvízszint-süllyedés következtében ezek az élőhelyek is legtöbbször homoki sztyepprétekbe alakultak át, vagy azok sztyeppesedő változataik jelentek meg. A tájhasználatnak ma is jelentős szerepe van a tájkép alakulásában: pl. a juhlegeltetés hatására a rétek invazív fajokkal való fertőzöttsége nem jelentős.

A leglátványosabb változások az Illancs üde élőhelyein tapasztalhatóak. A kistájon megfigyelt nagy mértékű talajvízszint-csökkenés hatása fontos mozgatója az élőhelyek átalakulásának (4. ábra).

4. ábra. Illancs üde élőhelyeinek átalakulása a talajvízszint csökkenése következtében

3.5. A szárazodás hatása a vizsgált kistáj üde élőhelyeire: a növényzet-talaj-talajvíz kapcsolatrendszer

Az elmúlt évtizedek drasztikus talajvízszint-csökkenése nyomán teljesen más folyamatok váltak uralkodóvá a területen, mint amelyek a vízrendezések előtt e tájat meghatározták. Az egykor üde rétek dominálta mélyedések talajai mentesültek a talajvíz hatása alól. Ennek eredményeképpen a terüle-

ten a réties jelleg és a szikesedés helyett ma a kilúgozódás és a sztyeppesedés dominál. Botanikai vizsgálataim igazolják az először a Dorozsma–Majszai Homokhátról leírt láprétfő-szikalj lokális vegetációs mintázat meglétét az Illancson. A mélyedés északnyugati része a talajtani és botanikai vizsgálatok eredményeit egybevetve vélhetően nem volt szikes, hiszen ezt sem a mai talajtulajdonságok, sem „szikes maradványfajok” nem támasztják alá, ellentétben a terület délkeleti részével („szikalj mintázat”). Korábban vélhetően a hasonló fekvés, a növényzet és a vízborítás, valamint a korlátozott számú mintavételi lehetőség miatt ítélték és írták le azonosnak a mélyedés különböző részeit.

3.6. Táji érzékenység vizsgálata térinformatikai eszközökkel

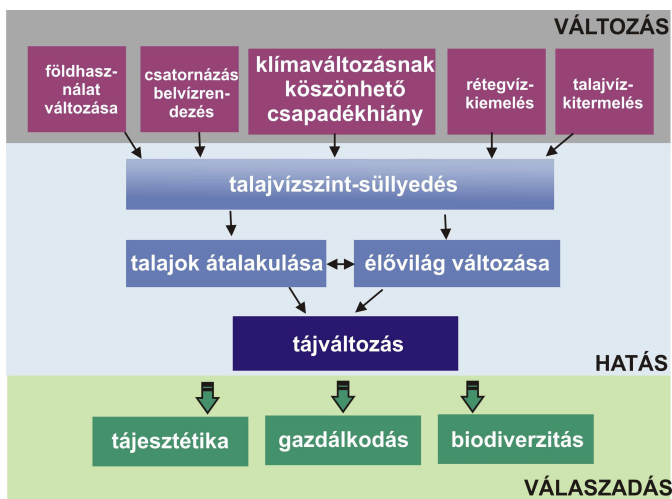
MODIS 16 napos kompozit képek alapján számolt vegetációs indexek alkalmazásával *a fás vegetáció (telepített akác- és fenyőerdők) és a csapadék erős kapcsolatát mutattam ki. Vizsgálataim alapján megállapítható, hogy az illanci akác és fenyőerdők biológiai aktivitását csak a tavasszal és nyár elején (március–június) lehulló csapadék befolyásolja, a fák a téli csapadékot nem tudják hasznosítani. A Homokhátság peremén fekvő kontroll terület esetében szintén kimutatható szoros kapcsolat a biomassza-aktivitás és a csapadék között, azonban itt a téli csapadék is befolyásoló hatásúnak bizonyult, melynek oka a talajvíz közelsége. A Duna árterén választott másik kontroll területen viszont nem mutatható ki kapcsolat a csapadék és a biomassza-termelés között, mely a fák folyamatos kapcsolatát bizonyítja a talajvízzel. A klímaváltozásnak köszönhető csapadékhiány és a szoros kapcsolat e változó klímaelemmel a kistáj a „klíma-érzékenységet” támasztja alá.*

3.7. Gazdálkodók és a szárazodás a vizsgált kistájon

Terepbejárásaim során bebizonyosodott, *hogy a lakosság és a gazdák a belvízelvezető csatornákat, az 1980-as évek olajkutató fúrásait és a nagy szárazságokat okolják a terület vízháztartásbeli problémájának kialakulásáért. A kérdőívek értékelése azt mutatja, hogy a homokon élő és gazdálkodó emberek érzik a klímaváltozás hatását, gazdálkodási nehézségeik vannak, de*

próbálnak alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez (művelési-ág váltás, modern művelési technikák). A válaszadók jelentős hányada reménykedik vízpótlásban a Dunából és a Tiszából, azaz a mezőgazdaság öntözővizet vár, azonban ezen ágazat számára történő vízpótlás megvalósíthatóságát a közgazdasági szempontok figyelembe vétele kétségessé teszi. Újfajta szemléletű gazdálkodásra van szükség, melyben a fenntarthatóságra irányuló törekvések is szerepet kapnak.

A szárazodás egy meghatározott kapcsolatrendszeren keresztül érezteti a hatását a vizsgált kistérségen (5. ábra). A folyamat elemeit a klímaváltozás hazai következményeit kutató VAHAVA projekt kulcsszavai (VÁLTOZÁS-HATÁS-VÁLASZADÁS) köré csoportosítottam.

5. ábra. A szárazodás hatásának kapcsolatrendszere

Az emberi tevékenységek, valamint a klímaváltozásnak köszönhető csapadékhiány jelentős vízháztartásbeli probléma kialakulásában játszottak szerepet. A talajvízszint-csökkenés következtében az élővilág és bizonyos esetekben a talaj is változik, melyeknek együttes hatására a táj átalakul. A folyamat eredményeképpen a biodiverzitás csökken, gazdálkodási nehézségek mutatkoznak, és a tájkép is jelentősen módosul a tájhasználat változásai, valamint az invazív növények jelentős terjedésének következtében.

AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK

- Ladányi Zs. (2008):** Kritikus helyzetben lévő kistájunk, az Illancs. In: Galbács, Z. (ed): *The 15th Symposium on Analytical and Environmental Problems*, pp. 405–409.
- Ladányi Zs. (2009):** Klímaváltozás hatása egy Duna–Tisza közti mintaterületen. In: Kiss T. (szerk.): *Geográfus Doktoranduszok IX. Országos Konferenciájának Természetföldrajzos Tanulmányai*, pp. 93–98.
- Ladányi Zs. – Kovács F. (2009):** Spektrális indexek szerepe a tájváltozás, táji érzékenység megfigyelésében. In: Szilassi P. – Henits L. (szerk.): *Tájváltozás értékelési módszerei a XXI. században*, pp. 141–146.
- Ladányi, Zs. – Deák, Á. J. (2009):** Case study of a climate-sensitive area on the Danube–Tisza Interfluve. In: Galbács, Z. (ed.): *The 16th Symposium on Analytical and Environmental Problems*, pp. 434–438.
- Rakonczi J. – Ladányi Zs. – van Leeuwen B. (2009):** Kísérlet egy alföldi táj klímaérzékenységének meghatározására távérzékelési adatok segítségével. In: Pajtókné Tari I. – Tóth A. (szerk.): *Változó Föld, változó társadalom, változó ismeretszerzés. EKF Földrajz Tanszék*, pp. 139–147.
- Ladányi, Zs. – Rakonczi, J. – Kovács, F. – Geiger, J. – Deák, Á. J. (2009):** The effect of recent climatic change on the Great Hungarian Plain. *Cereal Research Communications*, **37** (4), pp. 477–480.
- Rakonczi J. – Ladányi Zs. (2010):** A sejthető klímaváltozás és a Duna–Tisza közti homokhátság. *Forrás*, **42** (7–8), pp. 140–152.
- Ladányi, Zs. – Deák, Á. J. – Rakonczi, J. (2010):** The effect of aridification on dry and wet habitats of Illancs microregion, SW Great Hungarian Plain, Hungary. *AGD Landscape & Environment*, **4** (1), pp. 11–22.
- Ladányi Zs. – Deák J. Á. (2010):** Tájhatár és tájváltozás az Illancson. 4. Magyar Tájökológiai Konferencia (in press).
- Ladányi, Zs. – Rakonczi, J. – Deák, Á. J. (2010):** A Hungarian landscape under strong natural and human impact in the last century. *Carpathian Journal of Earth and Environmental Sciences* (in press).

EGYÉB PUBLIKÁCIÓK

- Ladányi Zs. (2006):** Egyedi tájérték kataszter készítése Rösztke példáján. In: Galbács, Z. (ed): 13th Symposium on Analytical and Environmental Problems, pp. 39–42.
- Tölgyesi I. – Ladányi Zs. (2007):** Tájváltozás értékelése Rösztkén. In: Galbács, Z. (ed) The 14th Symposium on Analytical and Environmental Problems, pp. 282–285
- Barna Gy. – Ladányi Zs. (2008):** Environmental changes and the transformation of soils in case of lowland areas, SE Hungary. Eurosoil Conference, Vienna. Poster. Book of Abstracts P581.
- Ladányi Zs. (2008):** Természeti értékek vizsgálata a tájváltozás tükrében rösztkei mintaterületeken. In: Orosz Z. – Szabó V. – Molnár G. – Fazekas I. (szerk.): IV. Kárpát-medencei Környezettudományi Konferencia, II. kötet, pp. 368–374.
- Deák J. Á. – Ladányi Zs. – Sára E-né. – Szűcs A. (2009):** Tájbéli értékeink Domaszéken – Jancsárszék Tanösvény (I. tanösvény). Beretzk Péter Természetvédelmi Klub–Komplex Reklámstúdió Kft. Rösztke–Szeged. 10 p.
- Deák J. Á. – Kálmán L. – Kocsisné Hecksó Á. – Ladányi Zs. – Lajkóné Tari Á. – Sára E-né. (2009):** Tájbéli értékeink Rösztkén – Kancsal-tavi tanösvény (V. tanösvény). Beretzk Péter Természetvédelmi Klub–Komplex Reklámstúdió Kft. Rösztke–Szeged. 10 p.
- Deák J. Á. – Kálmán L. – Kocsisné Hecksó Á. – Ladányi Zs. – Lajkóné Tari Á. – Sára E-né. (2009):** Tájbéli értékeink Üllésen – Vadvirágos Tanösvény (II. tanösvény). Beretzk Péter Természetvédelmi Klub–Komplex Reklámstúdió Kft. Rösztke–Szeged. 10 p.
- Ladányi Zs. (2010):** Rösztke. In: Sára E-né. (szerk.): Tájváltozások testvértelepüléseink – Rösztke, Oromhegyes és Saint Pierre de Trivisy – környezetében. Komplex Reklámstúdió Kft. Rösztke–Szeged, pp. 3–15.